

Printed by Creda Communications

ISBN 0 621 33762 5

ALGEMENE VERDUIDELIKENDE NOTA:

- [] Woorde in vet druk tussen vierkantige hake dui skrappings uit bestaande verordenings aan.
- _____ Woorde met 'n volstreep daaronder, dui invoegings in bestaande verordenings aan.
-
-

WETSONTWERP

Tot wysiging van die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 1996, ten einde 'n lid van die Nasionale Vergadering of 'n provinsiale wetgewer in staat te stel om 'n lid van 'n ander party te word terwyl lidmaatskap van die Nasionale Vergadering of daardie provinsiale wetgewer behou word; 'n bestaande party in staat te stel om met 'n ander party saam te smelt, of om in meer as een party te onderverdeel, of om te onderverdeel en enige onderverdeling toe te laat om met 'n ander party saam te smelt terwyl 'n lid van 'n wetgewer wat deur sodanige veranderings geraak word, toegelaat word om lidmaatskap van daardie wetgewer te behou; en om voorsiening te maak vir aangeleenthede wat daarmee in verband staan.

AANHEF

AANGESIEN artikel 46(1)(d) van die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 1996 (die Grondwet), 'n kiesstelsel vir die Nasionale Vergadering vereis wat, oor die algemeen, proporsionele verteenwoordiging tot gevolg het;

EN AANGESIEN artikel 47(3)(a) van die Grondwet daarvoor voorsiening maak dat iemand lidmaatskap van die Nasionale Vergadering verloor indien so iemand ophou om bevoeg te wees na aanleiding van die gronde wat in artikel 47(1) uiteengesit word;

EN AANGESIEN artikel 105(1)(d) van die Grondwet 'n kiesstelsel vir provinsiale wetgewers vereis wat, oor die algemeen, proporsionele verteenwoordiging tot gevolg het;

EN AANGESIEN artikel 106(3)(a) van die Grondwet daarvoor voorsiening maak dat iemand lidmaatskap van 'n provinsiale wetgewer verloor indien so iemand ophou om bevoeg te wees na aanleiding van die gronde wat in artikel 106(1) uiteengesit word;

EN AANGESIEN die Wysigingswet op die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 2002 (Wet No. 18 van 2002), die Grondwet gewysig het ten einde 'n lid van 'n Munisipale Raad in staat te stel om 'n lid van 'n ander party te word terwyl lidmaatskap van daardie Raad behou word; en 'n bestaande party in staat te stel om met 'n ander party saam te smelt, of om in meer as een party te onderverdeel, of om te onderverdeel en enige een van die onderverdelings om met 'n ander party saam te smelt, terwyl 'n lid van 'n Raad wat deur sodanige veranderings geraak word, toegelaat word om lidmaatskap van daardie Raad te behou;

EN AANGESIEN die behoefte bestaan aan eenvormigheid binne die drie regeringsfere insake verlies of behoud van lidmaatskap van die Nasionale Vergadering, 'n provinsiale wetgewer of 'n Munisipale Raad in die geval van 'n verandering van partylidmaatskap, of samesmeltings of onderverdeling of onderverdeling en samesmelting van partye,

WORD DAAR DERHALWE BEPAAL deur die Parlement van die Republiek van Suid-Afrika, soos volg:—

Wysiging van artikel 46 van Wet 108 van 1996

1. Artikel 46 van die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 1996 (hierna die Grondwet genoem), word hierby gewysig deur die woorde wat paragraaf (a) van subartikel (1) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:

“**[Die]** Behoudens Bylae 6A, bestaan die Nasionale Vergadering [bestaan] uit minstens 350 en hoogstens 400 vroue en mans wat as lede verkies is ingevolge ’n kiesstelsel wat—”.

10 Wysiging van artikel 47 van Wet 108 van 1996

2. Artikel 47 van die Grondwet word hierby gewysig deur subartikel (3) deur die volgende subartikel te vervang:

“(3) Iemand verloor lidmaatskap van die Nasionale Vergadering indien so iemand—

- 15 (a) ophou om bevoeg te wees; **[of]**
 (b) sonder toestemming afwesig is van die Vergadering in omstandighede waarvoor die reëls en orders van die Vergadering verlies van lidmaatskap voorskryf; of
 20 (c) ophou om ’n lid van die party te wees wat so iemand as ’n lid van die Vergadering benoem het, tensy so iemand ooreenkomstig Bylae 6A ’n lid van ’n ander party geword het.”.

Wysiging van artikel 105 van Wet 108 van 1996

3. Artikel 105 van die Grondwet word hierby gewysig deur die woorde wat paragraaf (a) van subartikel (1) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:

15 “**[’n Provinsiale]** Behoudens Bylae 6A, bestaan ’n provinsiale wetgewer [bestaan] uit vroue en mans wat as lede verkies is ingevolge ’n kiesstelsel wat—”.

Wysiging van artikel 106 van Wet 108 van 1996

4. Artikel 106 van die Grondwet word hierby gewysig deur subartikel (3) deur die volgende subartikel te vervang:

- 30 “(3) Iemand verloor lidmaatskap van ’n provinsiale wetgewer indien so iemand—
 (a) ophou om bevoeg te wees; **[of]**
 (b) sonder toestemming afwesig is van die wetgewer in omstandighede waarvoor die reëls en orders van die wetgewer verlies van lidmaatskap voorskryf; of
 35 (c) ophou om ’n lid van die party te wees wat so iemand as ’n lid van die wetgewer benoem het, tensy so iemand ooreenkomstig Bylae 6A ’n lid van ’n ander party geword het.”.

Wysiging van Bylae 6A by Wet 108 van 1996, soos ingevoeg deur artikel 2 van Wet 18 van 2002

40 5. Bylae 6A by die Grondwet word hierby gewysig deur item 9 te skrap.

Invoeging van Bylae 6A in Wet 108 van 1996

6. Die volgende Bylae word hierby na Bylae 6 in die Grondwet ingevoeg, terwyl die bestaande Bylae 6A, Bylae 6B word:

“Bylae 6A

45 **Behoud van lidmaatskap van Nasionale Vergadering of provinsiale wetgewer, na ’n verandering van partylidmaatskap, samesmeltings tussen partye, onderverdeling van partye en onderverdeling en samesmelting van partye**

Woordomskrywing

1. In hierdie Bylae beteken ‘wetgewer’ die Nasionale Vergadering of ’n provinsiale wetgewer.

Behoud van lidmaatskap van wetgewer in geval van verandering van partylidmaatskap

5

2. (1) Behoudens item 4 bly ’n lid van ’n wetgewer wat ’n lid word van ’n party (die nuwe party) anders as die party wat daardie persoon as ’n lid benoem het (die benoemende party), ongeag of die nuwe party aan ’n verkiesing deelgeneem het al dan nie, ’n lid van daardie wetgewer indien daardie lid, hetsy alleen of saam met een of meer ander lede wat, gedurende ’n tydperk bedoel in item 4(1)(a) of (b), opgehou het om lede van die benoemende party te wees, minstens 10 persent van die totale getal setels verteenwoordig wat deur die benoemende party in daardie wetgewer gehou is.

10

15

(2) Die setel wat deur ’n lid bedoel in subitem (1) gehou word, word geag aan die nuwe party waarvan daardie lid ’n lid geword het, toegewys te wees.

Behoud van lidmaatskap van wetgewer in geval van samesmeltings, onderverdeling en onderverdeling en samesmelting van partye

20

3. (1) Behoudens item 4 kan enige politieke party (die oorspronklike party) wat in ’n wetgewer verteenwoordig word—

25

(a) met ’n ander party saamsmelt, ongeag of daardie party aan ’n verkiesing deelgeneem het al dan nie; of

(b) in meer as een party onderverdeel of onderverdeel en enige onderverdeling kan met ’n ander party saamsmelt, ongeag of daardie party aan ’n verkiesing deelgeneem het al dan nie, indien die lede van ’n onderverdeling wat die oorspronklike party verlaat minstens 10 persent van die totale getal setels wat deur die oorspronklike party in daardie wetgewer gehou is, verteenwoordig.

30

(2) Indien ’n party met ’n ander party saamsmelt of in meer as een party onderverdeel of onderverdeel en ’n onderverdeling met ’n ander party saamsmelt ingevolge subitem (1), bly die lede wat betrokke is lede van daardie wetgewer en word die setels wat deur hulle gehou word, geag toegewys te wees aan die party wat hulle verteenwoordig na aanleiding van ’n samesmelting, onderverdeling of onderverdeling en samesmelting in subitem (1) beoog.

35

Tydperk van toepassing van items 2 en 3 en verdere vereistes

4. (1) Die bepalinge van items 2 en 3 is slegs van toepassing—

40

(a) vir ’n tydperk van 15 dae vanaf die eerste tot die vyftiende dag van September in die tweede jaar wat op die datum van ’n verkiesing van die wetgewer volg; en

(b) vir ’n tydperk van 15 dae vanaf die eerste tot die vyftiende dag van September in die vierde jaar wat op die datum van ’n verkiesing van die wetgewer volg.

45

(2) By die toepassing van subitem (1) beteken “jaar” ’n tydperk van 365 dae.

(3) Gedurende elke tydperk bedoel in subitem (1)(a) of (b)—

50

(a) kan ’n lid van ’n wetgewer slegs een keer van partylidmaatskap verander, deur die Speaker van die wetgewer skriftelik daarvan in kennis te stel en deur skriftelike bevestiging vanaf die ander party dat hy of sy as lid van daardie party aanvaar is, aan die Speaker voor te lê; en

55

(b) kan ’n party slegs een keer—
 (i) met ’n ander party saamsmelt;
 (ii) in meer as een party onderverdeel; of
 (iii) onderverdeel en enige onderverdeling kan met ’n ander party saamsmelt,

deur die Speaker van die wetgewer skriftelik daarvan in kennis te stel en deur skriftelike bevestiging vanaf die ander party aan die Speaker voor te lê van die name van alle lede wat by die samesmelting of onderverdeling betrokke is, en dat die party die samesmelting aanvaar het; en

- (c) mag geen party wat in 'n wetgewer verteenwoordig word—
- (i) die partylidmaatskap van 'n lid wat daardie party in daardie wetgewer verteenwoordig, opskort of beëindig nie; of
 - (ii) 'n handeling van enige aard ook al verrig wat die gevolg kan hê dat so 'n raadslid onbevoeg kan word om sy of haar amp te beklee nie, sonder die skriftelike toestemming van die betrokke lid.

(4) 'n Party wat nie ingevolge 'n wet wat op die registrasie van politieke partye van toepassing is, geregistreer is nie, word vir doeleindes van hierdie Bylae as 'n party beskou, maar so 'n party moet binne die tydperk in subitem (1)(a) of (b) bedoel, aansoek doen om registrasie as 'n party ooreenkomstig toepaslike reg. Indien die party nie binne vier maande na die verstryking van vermelde tydperk geregistreer is nie, word geag dat die party opgehou het om te bestaan, en moet die betrokke setels ooreenkomstig toepaslike reg aan die oorblywende partye toegewys word.

Samestelling van wetgewer duur voort tot verkiesing of hersamestelling ingevolge Bylae

5. (1) Na die verstryking van 'n tydperk bedoel in item 4(1)(a) of (b) word die samestelling van 'n wetgewer wat na aanleiding van enige optrede ingevolge item 2 of 3 hersaamgestel is, behou tot die volgende verkiesing van daardie wetgewer of totdat die samestelling van die wetgewer ooreenkomstig item 2 of 3 hersaamgestel word.

(2) Binne sewe dae na die verstryking van 'n tydperk bedoel in item 4(1)(a) of (b), moet elke party wat verteenwoordig word in 'n wetgewer in subitem (1) beoog, 'n lys van sy kandidate aan die Sekretaris van die wetgewer voorlê.

(3) Die Speaker van 'n wetgewer beoog in subitem (1) moet, binne sewe dae na die verstryking van 'n tydperk bedoel in item 4(1)(a) of (b), 'n kennisgewing in die *Staatskoerant* publiseer waarin—

- (a) die getal setels wat aan elke party toegewys is wat in daardie wetgewer verteenwoordig is; en
- (b) die naam van, en party verteenwoordig deur, elke lid, weerspieël moet word.

Oorgangsreëling betreffende behoud van lidmaatskap van wetgewer in geval van verandering van partylidmaatskap, samesmeltings tussen partye, onderverdeling van partye en onderverdeling en samesmelting van partye

6. (1) Gedurende die eerste 15 dae wat onmiddellik volg op die datum van die inwerkingtreding van hierdie Bylae—

- (a) kan 'n lid van 'n wetgewer 'n lid van 'n ander party (die nuwe party) word, ongeag of die nuwe party aan 'n verkiesing deelgeneem het al dan nie, terwyl hy of sy 'n lid van die betrokke wetgewer bly en die setel wat deur daardie lid gehou word, word geag aan die nuwe party waarvan daardie lid 'n lid geword het, toegewys te wees; en
- (b) kan enige politieke party wat in 'n wetgewer verteenwoordig word—
 - (i) met 'n ander party saamsmelt, ongeag of daardie party aan 'n verkiesing deelgeneem het al dan nie; of
 - (ii) in meer as een party onderverdeel of onderverdeel en enige onderverdeling kan met 'n ander party saamsmelt, ongeag of daardie party aan 'n verkiesing deelgeneem het al dan nie, terwyl die lede wat betrokke is, lede van daardie wetgewer bly en die setels wat deur hulle gehou word, word geag toegewys te wees aan die party wat hulle verteenwoordig na aanleiding van 'n samesmelting, onderverdeling of onderverdeling en samesmelting in hierdie paragraaf beoog.

(2) Die bepalings van item 4(3) en (4) en item 5 is ook ten opsigte van subitem (1) van toepassing, en enige verwysing daarin na 'n tydperk in item 4(1)(a) of (b) bedoel, word uitgelê as 'n verwysing na die tydperk in subitem (1) bedoel.”.

5 **Wysiging van Bylae 2 by Wet 200 van 1993, soos gewysig deur artikel 12 van Wet 2 van 1994, artikel 3 van Wet 20 van 1995, artikel 13 van Wet 44 van 1995 en Bylae 6 by Wet 108 van 1996**

7. Bylae 2 by die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 1993, word hierby gewysig—

10 (a) deur item 23 deur die volgende item te vervang:

“Vakatures

23. (1) In die geval van 'n vakature in 'n wetgewende liggaam waarop hierdie Bylae van toepassing is, vul die party wat deur die ontruimende lid [benoem het] verteenwoordig is die vakature deur 'n persoon te benoem—

15 (a) wie se naam verskyn op die kandidaatlys—

(i) waaruit [**die ontruimende lid**] daardie party se lede oorspronklik benoem is; of

(ii) waar van toepassing, wat deur 'n party ingevolge item 5(2) van Bylae 6A by die nuwe Grondwet voorgelê is; en

20 (b) wat die volgende bevoegde en beskikbare persoon op die lys is.

(2) 'n Benoeming om 'n vakature te vul, moet skriftelik aan die Speaker voorgelê word.

(3) Indien 'n party wat in 'n wetgewende liggaam verteenwoordig is, ontbind of ophou om te bestaan en die betrokke lede hul setels uit hoofde van [**item 23A(1)**] artikel 47(3)(c) of 106(3)(c) van die nuwe Grondwet ontruim, word die betrokke setels aan die oorblywende partye *mutatis mutandis* toegewys asof daardie setels ingevolge item 7 of 14, na gelang van die geval, verbeur is.”; en

25

(b) deur item 23A deur die volgende item te vervang:

30

“Party kan naam verander

23A. Ondanks artikels 47(3)(c) en 106(3)(c) van die nuwe Grondwet kan 'n bestaande politieke party te eniger tyd sy naam verander.”.

Herroeping van Wet 22 van 2002

8. Die Wet op Verlies of Behoud van Lidmaatskap van Nasionale en Provinsiale Wetgewers, 2002 (Wet No. 22 van 2002), word hierby herroep.

Wysiging van ander wette

9. Die wette in kolom 2 van die Tabel genoem, word hierby gewysig in die mate in kolom 3 van die Tabel aangedui:

Tabel

	1 Wet No.	2 Kort titel	3 Omvang van wysiging
5 10 15	117 van 1998	Wet op Plaaslike Rege- ring: Munisipale Struk- ture, 1998	Wysiging van artikels 26, 29, 63, 66, 93A, 93B, item 10 van Bylae 1, item 4 van Bylae 2 en die In- houdsopgawe deur die vervanging van die woorde “Bylae 6A by die Grondwet”, waar dit ook al voorkom, deur die woorde “Bylae 6B by die Grondwet”.
20 25	20 van 2002	Wysigingswet op Plaas- like Regering: Munisipale Strukture, 2002	Wysiging van artikel 12 deur die vervanging van die woorde “Bylae 6A by die Grondwet”, waar dit ook al voorkom, deur die woorde “Bylae 6B by die Grondwet”.

Kort titel

- 30 **10.** Hierdie Wet heet die Wysigingswet op die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 2003, en tree in werking op 'n datum wat die President by proklamasie bepaal.

**MEMORANDUM OOR DIE OOGMERKE VAN DIE VIERDE
WYSIGINGSWETSONTWERP OP DIE GRONDWET VAN DIE
REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA**

1. Agtergrond

1.1 Gedurende Junie 2002 het die Parlement vier Wette aangeneem wat 'n gemeenskaplike oogmerk gedeel het, te wete—

- * om 'n lid van 'n wetgewer of 'n munisipale raad in staat te stel om 'n lid van 'n ander party te word terwyl lidmaatskap van daardie wetgewer of raad behou word; en
- * om 'n bestaande party in staat te stel om met 'n ander party saam te smelt, of om in meer as een party te onderverdeel, of om te onderverdeel en 'n onderverdeling om met 'n ander party saam te smelt.

1.2 Die vier Wette wat ter sake is, is die—

- * *Wysigingswet op die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 2002* (Wet No. 18 van 2002)
- * *Wysigingswet op Plaaslike Regering: Munisipale Strukture, 2002* (Wet No. 20 van 2002)
- * *Tweede Wysigingswet op die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 2002* (Wet No. 21 van 2002)
- * *Wet op Verlies of Behoud van Lidmaatskap van Nasionale en Provinsiale Wetgewers, 2002* (Wet No. 22 van 2002).

1.3 Die President het die Wette op 19 Junie 2002 bekragtig, en al vier Wette is in die *Staatskoerant* van 20 Junie 2002 gepubliseer. Na aanleiding van 'n hofgeding waarin die grondwetlike geldigheid van die Wette aangeveg is, is die regswerking van al vier Wette egter effektiwief opgeskort hangende die uitspraak van die Konstitusionele Hof.

1.4 Op 4 Oktober 2002, in die saak van *United Democratic Movement v President of the Republic of South Africa and Others* (Saak CCT 23/02), het die Konstitusionele Hof bevind dat “oorloop”-wetgewing vir nasionale, provinsiale en plaaslike regering nie as sodanig onbestaanbaar met die Grondwet is nie. Betreffende die *Wet op Verlies of Behoud van Lidmaatskap van Nasionale en Provinsiale Wetgewers, 2002* (die Lidmaatskapwet), het die Hof egter bevind dat die Parlement nie die bevoegdheid gehad het om die bepaling in daardie Wet beoog deur middel van 'n gewone Parlements wet, in teenstelling met 'n Wet wat die Grondwet wysig, aan te bring nie. As gevolg van hierdie prosedurele gebrek is bevind dat die Lidmaatskapwet nie met die Grondwet bestaanbaar is nie en ongeldig is. Die ander drie Wette is egter bevind met die Grondwet bestaanbaar en geldig te wees.

2. Oogmerke van Wetsontwerp

2.1 Die Wetsontwerp beoog om die Grondwet te wysig ten einde 'n lid van die Nasionale Vergadering of 'n provinsiale wetgewer in staat te stel om 'n lid van 'n ander party te word terwyl lidmaatskap van die Nasionale Vergadering of daardie provinsiale wetgewer behou word; en 'n bestaande party in staat te stel om met 'n ander party saam te smelt, of om in meer as een party te onderverdeel, of om te onderverdeel en enige onderverdeling met 'n ander party saam te smelt.

2.2 Die bepaling van die Wetsontwerp is grotendeels geskoei op die wysigings wat aan die Grondwet aangebring is deur die *Wysigingswet op die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 2002*, wat die bepaling betreffende “oorloop” in die plaaslike regeringsfeer in die Grondwet ingevoeg het. Deur te hou by die beginsels in daardie bepaling vervat, sal die Wetsontwerp gevolg gee aan die Wetgewer se duidelik gestelde oogmerk, soos in die Aanhefte by die betrokke Wette gestel is, om te verseker dat eenvormigheid binne die drie regeringsfere bestaan insake verlies of behoud van lidmaatskap van die Nasionale Vergadering, 'n provinsiale wetgewer of 'n munisipale raad in die geval van 'n verandering van partylidmaatskap, of samesmeltings of onderverdeling of onderverdeling en samesmelting van partye.

2.3 Die bepaling van die Wetsontwerp is van toepassing op lede van, en partye verteenwoordig in, die Nasionale Vergadering en provinsiale wetgewers. Die meganisme in die Wetsontwerp vervat, behels dat 'n lid van 'n wetgewer toegelaat sal word om van partylidmaatskap te verander, en dat 'n party toegelaat sal word om saam te smelt of te onderverdeel, of om te onderverdeel en saam te smelt, slegs gedurende die eerste 15 dae wat op die inwerkingtreding van die wetgewing volg, en daarna—

- * slegs gedurende 'n tydperk van 15 dae vanaf die eerste tot die vyftiende dag van September in die tweede jaar wat volg op die datum van 'n verkiesing van die wetgewer; en
- * gedurende 'n tydperk van 15 dae vanaf die eerste tot die vyftiende dag van September in die vierde jaar wat volg op die datum van 'n verkiesing van die wetgewer.

3. Departemente/persone/liggame geraadpleeg

Die Wetsontwerp is in die *Staatskoerant* vir openbare kommentaar gepubliseer.

4. Implikasies vir provinsies

Soos in paragraaf 2 hierbo bespreek.

5. Finansiële implikasies vir Staat

Geen.

6. Parlementêre prosedure

Die Staatsregsadviseurs en die Departement van Justisie en Staatkundige Ontwikkeling is van mening dat die Wetsontwerp gehanteer moet word ooreenkomstig die prosedure deur artikel 74(3) van die Grondwet ingestel, aangesien dit bepalings anders as artikel 1, artikel 74(1) of Hoofstuk 2 van die Grondwet wysig.

